

Wielojęzyczne strony Polskich instytucji kultury

Krajowy raport dla projektu MINERVA+ 2005

1. Wstęp

Rozwój technologii informacyjnych zmienił w sposób zasadniczy sposoby wyszukiwania informacji przez użytkowników pod koniec dwudziestego wieku. Ponadto widoczny jest ciągły wzrost wymagań użytkowników i ich oczekiwań, związanych z nowymi usługami. W niektórych krajach wskazuje się na badania stwierdzające zwiększające się zainteresowanie wirtualnymi instytucjami kultury, z podkreśleniem przewyższającej liczby wizyt wirtualnych nad realnymi, do takich instytucji kultury jak biblioteki, muzea, galerie, archiwa. W tej sytuacji, każda instytucja kultury obsługująca użytkowników, powinna zadbać o lepszą komunikację ze swoimi klientami przez Internet. Najlepszym medium jest własna witryna internetowa. Instytucje kultury świadome są wagi witryn internetowych i zaczęły ich przygotowywanie już w latach dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku. Jednak samo stworzenie witryny internetowej nie wystarcza. Największym problemem jest tu stałe uaktualnianie treści, bowiem nieaktualna witryna przynosi więcej szkody niż pożytku. Ponieważ jednak świadomość wagi witryn internetowych wzrasta, wzrasta także liczba instytucji uaktualniających swoje strony internetowe, na których zamieszczane są coraz bardziej interesujące, coraz obszerniejsze istotne informacje. Instytucje kultury zamieszczają na swych witrynach internetowych głównie niezbędne informacje: adresowe, godziny otwarcia, zasady funkcjonowania i in. oraz coraz częściej zaczynają oferować dostęp do zdigitalizowanych zasobów.

Większość witryn internetowych adresowana jest do "własnych" małych społeczności, takich jak społeczności uniwersyteckie, czytelnicy biblioteki publicznej czy też mieszkańcy miasta, w którym ulokowane jest muzeum. Ale im więcej dostępnych jest interesujących informacji na stronie, tym większe jest zainteresowanie i większa liczba wizyt Internautów nie zważających na żadne granice ni bariery. Największą barierą w wykorzystaniu witryn internetowych przez obcokrajowców jest bariera językowa. Większość witryn internetowych utworzona została jedynie w języku polskim. Mimo istnienia w Polsce mniejszości narodowych i etnicznych, będących przedmiotem opisu w następnym rozdziale, posługują się oni językiem polskim więc nie jest dla nich problemem korzystanie ze stron przygotowanych w tym języku.

Polska przeżywała okresy kilku dużych emigracji w swojej historii i w rezultacie na świecie żyją miliony ludzi o polskich korzeniach. Wielu z nich nie rozumie języka swoich przodków, ale bywają dość często zainteresowani poznaniem historii swoich rodzin i kraju ich pochodzenia. Największą popularnością cieszyły się kwerendy genealogiczne kierowane do archiwów. Poszukujący informacji genealogicznych zazwyczaj zaczynają swoje poszukiwania od Internetu: wyszukanie informacji przez wyszukiwarki, a następnie sprawdzenie witryn internetowych instytucji kultury, na których spodziewają się uzyskać odpowiednie informacje. Kolejnym etapem jest kontakt mailowy, Jest to jeden z wielu ważnych powodów, które instytucje kultury powinny wziąć pod uwagę projektując swoje strony internetowe. Innym dostatecznie ważnym powodem jest nasza obecność w Unii Europejskiej. Jako państwo członkowskie tak dużej i różnorodnej społeczności europejskiej, powinniśmy zadbać o zaprezentowanie się w co najmniej jednym popularnym języku obcym.

2. Zróżnicowanie językowe

Według ostatnich danych statystycznych Polska zamieszkiwana jest przez 38.230.000 mieszkańców. Zaledwie 251.000 (6%) populacji zaliczana jest do mniejszości narodowych i etnicznych. Do największych liczebnie mniejszości narodowych należą: Niemcy (147.000), Białorusini (47.000), Ukraińcy (27.000), Rumuni (12.000), Łemkowie (5.800), Litwini (5.600), Rosjanie (3.200), Słowacy (1.700), Żydzi (1.000). Inne, znacznie mniej liczebne mniejszości narodowe to Tatarzy, Czesi i Ormianie.

Prawdopodobnie w najbliższej przyszłości liczba mniejszości będzie się zwiększać, gdyż liczba imigrantów ubiegających się o prawo pobytu w Polsce stale wzrasta.

Konstytucja polska gwarantuje mniejszościom i ich członkom specjalne prawa, takie jak ochrona i rozwój własnej kultury i języka, prawo do założenia instytucji edukacyjnych i kulturalnych oraz prawo do udziału w podejmowaniu decyzji w zakresie identyfikacji narodowej. Dzieci z większych mniejszości mogą uczyć się języka ojczystego w szkołach publicznych, usytuowanych w regionie ich osiedlenia. Najbardziej aktywne mniejszości utworzyły stowarzyszenia, publikują gazety i organizują imprezy kulturalne i naukowe. Największe mniejszości, jak Białoruś i Niemcy, mają także swoich reprezentantów w Parlamencie polskim.

3. Polskie instytucje kultury

Według danych z Roczników Statystycznych za ostatnich kilka lat, mamy w Polsce zarejestrowane następujące ilości instytucji kultury:

- 31.150 bibliotek (1200 naukowych; 8700 publicznych; 350 pedagogicznych; i 20900 bibliotek szkolnych);
- 650 muzeów (ta liczba wydaje się jednak być mocno nieaktualna, ze względu na licznie powstające nowe muzea, prawdopodobnie jeszcze niezarejestrowane;
- 212 archiwów z dostępem publicznym oraz 5,635 archiwów państwowych z limitowanym dostępem i 4,583 archiwów instytucji samorządowych.;
- 300 galerii;

Ponadto wśród instytucji kultury wymienić należy także wydawnictwa, teatry, stowarzyszenia i instytucje pozarządowe, które jednak nie zostały uwzględnione w naszych badaniach.

4. Witryny internetowe instytucji kultury

Dla przedstawienia sytuacji w zakresie funkcjonowania witryn internetowych instytucji kultury, przeprowadzone zostały wstępne badania, zapoczątkowane w 2004 r. Badania prowadzono w oparciu o publikowane przewodniki, wyszukiwarki Google i Onet.pl. Dodatkowo poszukiwano informacji na stronach portalu Culture.pl oraz witrynach internetowych Ministerstwa Kultury (<http://www.mk.gov.pl/website/index.jsp?catId=8>), Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (<http://ebib.oss.wroc.pl/sbp/>), Naczelnej Dyrekcji Archiwów Polskich (<http://www.archiwa.gov.pl/>), EBIBu (Elektroniczna Biblioteka) - ebib.oss.wroc.pl/ oraz na innych stronach.

W wyniku szeroko zakrojonych poszukiwań udało się zidentyfikować 649 witryn internetowych, w tym:

- 344 witryny bibliotek (50 naukowych; 147 publicznych; 72 pedagogicznych; oraz 75 bibliotek szkolnych;
- 200 muzeów;
- 44 archiwów
- 61 galerii ;

Jak widać z tego krótkiego zestawienia, większość polskich instytucji kultury wciąż nie posiada własnych witryn internetowych. Większość zidentyfikowanych witryn oferuje na stronach jedynie skromne informacje dotyczące lokalizacji, działalności, pracowników i zasobów swoich instytucji. Jedynie osiem z wielojęzycznych witryn internetowych (7 bibliotek i 1 archiwum) oferowało dostęp do zasobów w formie cyfrowej. Kolejnych 13 bibliotek oferuje dostęp do swoich zasobów w formie cyfrowej na CD-ROMach z dostępem na miejscu.

5. Wielojęzyczne witryny internetowe

W celu oceny witryn internetowych przeprowadzono badania heurystyczne i krótki test użyteczności (usability test).

Wśród zidentyfikowanych wcześniej witryn tylko 149 instytucji kultury podjęło wysiłek zaprezentowania swoich działań w językach obcych. Wśród nich:

- 41 bibliotek (30 naukowych; 9 publicznych; oraz 2 pedagogiczne);
- 66 muzeów;
- 16 archiwów;
- 26 galerii;

Najbardziej popularnym językiem, wykorzystywanym dla prezentacji instytucji kultury wobec świata zewnętrznego, był język angielski. Ponadto udało się zidentyfikować strony w następujących językach: niemieckim, francuskim, rosyjskim, włoskim, ukraińskim i czeskim. Szczegółowo wygląda to w następujący sposób:

1. **biblioteki naukowe – 30,**
 - o 29 witryn w języku angielskim;
 - o 1 witryna w trzech językach: angielskim, niemieckim i francuskim
2. **biblioteki publiczne – 9,**
 - o 7 witryn w języku angielskim
 - o 1 witryna w języku niemieckim

- 1 witryna w języku francuskim
3. biblioteki pedagogiczne – 2,
- 1 witryna w języku angielskim
 - 1 witryna w czterech językach: angielskim, niemieckim, francuskim i rosyjskim
4. Muzea – 66,
- 40 witryn w języku angielskim
 - 1 witryna w języku niemieckim;
 - 25 witryn w kilku dodatkowych językach, poza angielskim:
 - 25 dodatkowo w języku niemieckim;
 - 4 dodatkowo w języku rosyjskim;
 - 8 dodatkowo w języku francuskim;
 - 1 dodatkowo w języku włoskim
5. Archiwa – 16,
- 10 witryn w języku angielskim
 - 2 witryny w języku niemieckim;
 - 4 witryny w kilku językach, poza angielskim:
 - 2 w języku niemieckim;
 - 1 w języku rosyjskim
 - 1 w języku francuskim
 - 1 w języku ukraińskim
6. Galerie – 26,
- 20 witryn w języku angielskim;
 - 1 witryna w języku niemieckim;
 - 5 witryn w kilku językach, poza angielskim:
 - 5 w języku niemieckim;
 - 1 w języku francuskim
 - 1 w języku czeskim

Większość witryn polskich instytucji kultury prezentuje jedynie podstawowe informacje w języku obcym. Dotyczą one adresu, danych kontaktowych, opisu działalności i zasobów. Inne informacje, takie jak zasady funkcjonowania, zarządzenia, ogłoszenia nie są z reguły tłumaczone.

Przeciętną ilość przetłumaczonych z języka polskiego informacji można określić na 45%. W zależności od typu instytucji przedstawia się to następująco:

- biblioteki naukowe – 65%;
- biblioteki publiczne – 56%
- biblioteki pedagogiczne – 25%
- muzea – 62%
- archiwa – 44%
- galerie – 63%

6. Możliwości wyszukiwawcze

Większość witryn instytucji kultury nie posiada żadnych możliwości przeszukiwania stron obcojęzycznych, poza opcją wyszukania informacji na podstawie menu. Spośród omawianych, zidentyfikowanych witryn internetowych zaledwie dziewięć oferuje bardziej zaawansowane możliwości wyszukiwawcze. Wśród nich jest sześć bibliotek i trzy muzea. Pięć spośród tych instytucji oferuje przeszukiwanie pełnotekstowe, trzy stosuje wyszukiwanie

według Google, zaś jedna stosuje własny słownik. Lista zidentyfikowanych instytucji kultury oferujących zaawansowane wyszukiwanie obejmuje:

Biblioteki naukowe - 6

- 1. Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu**
www.bu.uni.wroc.pl
wyszukiwanie w języku angielskim przez Google ;
- 2. Zakład Narodowy im. Ossolińskich**
www.oss.wroc.pl
wyszukiwanie w języku angielskim przez Google;
- 3. Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej**
www.ml.put.poznan.pl
wyszukiwanie w języku angielskim przez Google;
- 4. Biblioteka Główna Uniwersytetu Gdańskiego**
www.bg.univ.gda.pl
wyszukiwanie pełnotekstowe w języku angielskim;
- 5. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu**
www.bu.uni.torun.pl
wyszukiwanie pełnotekstowe w języku angielskim;
- 6. Biblioteka Główna Politechniki Łódzkiej**
www.bg.p.lodz.pl
wyszukiwanie pełnotekstowe w języku angielskim

Muzea – 3

- 1. Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz – Birkenau w Oświęcimiu**
www.auschwitz.org.pl
wyszukiwanie pełnotekstowe w języku angielskim i niemieckim dla Księgi Zgonów
- 2. Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce**
www.muzeum-ostroleka.art.pl
wyszukiwanie pełnotekstowe w języku angielskim;
- 3. Zamek Królewski na Wawelu**
www.wawel.krakow.pl
wyszukiwanie pełnotekstowe w języku angielskim;

7. Katalogi bibliotek on-line zaznaczone na obcojęzycznych stronach domowych

Od lat dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku obserwujemy wzrastającą liczbę katalogów dostępnych on-line. Informacje o dostępie i możliwościach korzystania z nich znajdują się na stronach bibliotek. Wśród tych katalogów najważniejsze są dwa katalogi centralne: NUKAT (<http://www.nukat.edu.pl/>) i KARO (katalog rozproszony <http://karo.umk.pl/Karo/>). Ponadto

dziesięć bibliotek oferuje możliwości przeszukiwania swoich katalogów on-line w języku angielskim.

Wyszukiwanie informacji w większości polskich katalogów dostępnych on-line, a także w obu katalogach centralnych możliwe jest według Słownika Haseł Przedmiotowych Biblioteki Kongresu (Library of Congress Subject Headings - LCSH), przetłumaczonego na język polski, za pośrednictwem francuskiego RAMEAU. Teoretycznie powinna więc istnieć możliwość równoległego wyszukiwania według języka haseł przedmiotowych Biblioteki Kongresu w trzech językach, mimo iż każde z tłumaczeń zostało zmodyfikowane, w celu uwzględnienia warunków i treści krajowych. Polska wersja języka haseł przedmiotowych nosi nazwę KABA.

8. Najlepsze witryny

Wyboru najlepszych witryn dokonano stosując następujące kryteria:

- największy procent przetłumaczonych na obce języki informacji
- dostęp do stron w kilku obcych językach
- dostępna możliwość zaawansowanego wyszukiwania w języku obcym
- nieskomplikowany interfejs użytkownika;
- łatwe przejście pomiędzy poszczególnymi wersjami językowymi

Wyróżnione w ten sposób najlepsze witryny internetowe obejmują:

Biblioteki naukowe

1. Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

www.bu.uni.wroc.pl

dwie wersje obcojęzyczne: angielska i niemiecka z 90% zawartości;
wyszukiwanie na stronach i w katalogach on-line w obu językach

2. Biblioteka Główna Politechniki Łódzkiej

www.bg.p.lodz.pl

dostępna zawartość strony w wersji angielskiej w 70%;
wyszukiwanie na stronach i w katalogu on-line w języku angielskim

Muzea

1. Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz – Birkenau w Oświęcimiu

www.auschwitz-birkenau.oswiecim.pl

dwie wersje obcojęzyczne: angielska i niemiecka z zawartością 100%;
wyszukiwanie w obu językach (w części strony);

2. Muzeum Zamkowe w Malborku

www.zamek-malbork.pl

dwie wersje obcojęzyczne: angielska i niemiecka z zawartością 100%;
wyszukiwanie w obu językach;

Archiwa

1. Archiwum Państwowe w Siedlcach

www.archiwumpanstwowe.siedlce.com/index.html

dwie wersje obcojęzyczne: angielska i francuska z zawartością 80%;

2. Archiwum Państwowe w Płocku

www.archiwum.plock.com

dwie wersje obcojęzyczne: angielska i rosyjska z zawartością 80%.

Galerie

1. Galeria BWA w Bydgoszczy

www.bwa.bydgoszcz.com

dwie wersje obcojęzyczne: angielska i niemiecka z zawartością 100%;

2. Galeria Sztuki Katarzyny Napiórkowskiej

www.galeriakn.home.pl

wersje językowe – angielska 90%, niemiecka I francuska 70%.

9. Podsumowanie

Mimo, iż stale wzrasta liczba witryn internetowych, a ich funkcjonalność ulega stałej poprawie to sytuacja daleka jest od idealnej, gdyż:

- zaledwie 649 (czyli 2%) polskich instytucji kultury ma własne witryny internetowe;
- 149 (22%) z tych stron oferuje wersje w językach obcych;
- 106 (80%) wersji obcojęzycznych posiada dostęp tylko w jednym języku obcym
- 99 (93%) witryn w jednym języku obcym oferuje informacje w języku angielskim, 6 w języku niemieckim i 1 w języku francuskim;
- 29 (20%) witryn posiada kilka wersji obcojęzycznych;
- przeciętnie ok. 45% informacji przetłumaczona jest na obce języki
- zaledwie 11 (7%) wielojęzycznych witryn internetowych oferuje zaawansowane wyszukiwanie w wersjach obcojęzycznych

10. Wnioski

Przedstawione w zarysie wyniki badań nad wielojęzycznymi witrynami internetowymi polskich instytucji kultury są wynikiem rocznych prac. W ciągu tego okresu nie zanotowano wyraźnie widocznego wzrostu liczby witryn internetowych, ani też znaczącej poprawy ich jakości. Jednak dla rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego w Polsce, niezbędne jest stworzenie odpowiednich warunków, umożliwiających i motywujących rozwój witryn internetowych instytucji kultury, szczególnie pod kątem ich wielojęzyczności.

W związku z tym wydaje nam się, że instytucje kultury potrzebują zarówno pomocy jak i motywacji. Wydaje nam się, że dostateczną motywacją mogłaby być nagroda. Tę można byłoby ustalić w ramach projektu MINERVA, jako Europejski Certyfikat Jakości dla Witryny Internetowej. Instytucje zainteresowane uzyskaniem takiego certyfikatu powinny korzystać z zasad przedstawionych w projekcie MINERVA jako 10 Zasad Jakości.

Natomiast pomoc dla instytucji kultury powinna być wieloraka. Najważniejsza i podstawowa pomoc powinna polegać na finansowym wsparciu instytucji kultury, pozwalającym im na pokrycie kosztów sprzętu i oprogramowania, niezbędnych dla tworzenia witryn internetowych. Finansowe wsparcie prac związanych z tym działaniem też byłoby wskazane. Takie dofinansowanie instytucje kultury powinny uzyskać z Ministerstwa Kultury i lokalnych samorządów. Innego rodzaju wsparcie mogłyby instytucje kultury uzyskać od Biblioteki Narodowej I Międzynarodowego Centrum Zarządzania Informacją, przy współpracy z firmą

Concept. Ta pomoc, bardziej merytoryczna i usługowa dotyczyć by mogła szkoleń i pomocy w tworzeniu witryn internetowych. Raz ustalony wzorzec dla danego typu instytucji mógł być wykorzystywany wielokrotnie w małych instytucjach kultury, zdanych na własne, skromne siły. Dla wsparcia tych działań można byłoby skorzystać z funduszy strukturalnych.

Maj 2005

Instytucje	Ilość instytucji kultury w Polsce w liczbach	Ilość witryn w Internecie	Liczba witryn w wersji obcojęz.	W wersji angielskiej	W wersji niemieckiej	W wersji Rosyjskiej.	W wersji francuskiej	Inne wersje język.	% przetł. .informacji	Witryny wielojęzyczne	1 wersja językowa	2 wersje językowe	3 wersje językowe	4 wersje językowe	Mech. Wyszuk.
Archiwa	196	44	16	14	4	1	1	1	44%	4	12	3	1	0	0
Muzea	665	200	66	65	26	4	8	1	62%	25	37	22	4	3	3
Biblioteki naukowe	1180	50	30	29	1	0	1	0	65%	1	27	0	1	0	6
Biblioteki publiczne	8700	147	9	7	1	0	1	0	56%	0	9	0	0	0	0
Biblioteki pedagog.	350	72	2	2	1	1	1	0	25%	1	1	0	0	1	0
Biblioteki szkolne	20879	75	0	0	0	0	0	0	0%	0	0	0	0	0	0
Galerie	281	61	26	25	6	0	1	1	63%	5	20	4	1	0	0

Polskie witryny internetowe

